

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР.

№ 76 (1610)

Аўторак, 26 верасня 1961 года

Цана 4 кап.

Сёння ў сталіцы рэспублікі Мінску пачынае сваю работу XXV з'езд Камуністычнай партыі Беларусі. Шчырае прывітанне дэлегатам з'езда!

СВЕТЛЫ ЛЁС

КОЖНЫ НАРОД, як і кожны чалавек, мае свой лёс, свае шляхі ў гісторыі. У дні значальных падзей у жыцці народа чалавеку прыгадваюцца гэтыя шляхі, ён з асаблівым пачуццём думае аб гісторыі сваёй краіны, успамінае прэжытае, аддаецца марам аб будучыні.

Набліжаецца XXV з'езд КПСС. А сёння ў Мінску пачынае сваю работу XXV з'езд Кампартыі Беларусі. У святле гэтых падзей радасна бачыць маладое аблічча нашай рэспублікі, радасна ўсведамляць, які вялікі і слаўны шлях прайшла яна. Гэты шлях выкарастаў не гады, бо гадоў мінула не так і шмат, а сапраўды гіганцкімі зрухамі ў эканоміку, культуры, у сферах народнай гаспадаркі.

Шлях ад цемры да святла. Шлях ад страшэннай адсталасці да прагрэсу. Чым ты была, Беларусь мая родная, — Хіба ж не бачылі нашы вочы? Вечна абдэржата, вечна галодная, Сонца не ведала, а толькі ночы...

У гэтых купальніцкіх радках — мінулае нашага краю. Шматвочнае, шматпактнае мінулае. І «свае» і чужыя эксплуататары прыгнэталі працоўных, рабавалі беларускую зямлю. Народ паўставаў, народ змагаўся. Але свабоду ён здабыў толькі тады, калі дзяржаву свайго лёсу партыі камуністаў, ленинскай партыі. Яна — авангард, яна — мудры кіраўнік.

Прагнучы выпрабаванні прайшла Савецкая краіна, і гэтыя выпрабаванні поцвердзілі вялікую сілу партыйнага кіраўніцтва, неадольнасць народа, на чале якога стаіць такая партыя.

Цяжкія гады грамадзянскай вайны, калі маладой Савецкай краіне даводзілася адбівацца ад шматлікіх палітычных інтэрвентаў і ўнутранай контррэвалюцыі. Індустрыялізацыя краіны. Калектывізацыя сельскай гаспадаркі. Здзяйсненне культурнай рэвалюцыі. Высока і ўсюды, з краёў ў краі, узнімаўся рыштэванні сацыялізма... А потым — нямецка-фашысцкае нашчасце. Пасляваеннае аднаўленне народнай гаспадаркі...

Усё гэта — вялікія этапы вялікіх перамог, і на ўсіх гэтых этапах народ ішоў за роднай партыяй.

Сёння Савецкая краіна — перадавая дзяржава з магутнай індустрыяй і калектывізацыяй сельскай гаспадаркі. Сёння Савецкая краіна — святло сацыялістычнай культуры, у якой уважаны самыя высокародныя, самыя светлыя і гуманныя ідэалы, блізка і дарагія ўсяму прагрэсаванню чалавецтва.

Сацыялістычная культура — неаддзяльным часткам усіх братніх народаў, з'яднаных у неперушыні сям'і — Савецкім Саюзе. Вялікі ўклад у развіццё сацыялістычнай культуры ўнёс і ўносіць беларускі народ. Беларуская літаратура, беларускае мастацтва дасягнулі значных поспехаў. Беларусь сёння — гэта рэспубліка школ, інстытутаў, педагагічнай культуры, навуковых устаноў, рэспубліка, дзе квітне професійная і народная мастацкая творчасць. Ва ўсё куткі неабсяжнай савецкай зямлі і на прасторы многіх краін свет ідуць сёння дзюжы беларускія аўтамабілі і трактары. І поруч з імі далёка і свет ідзе беларуская песня. Яны горда нясуць славу свайго працавітага народа, веліч нашых поспехаў у будаўніцтве новага жыцця.

Гэтыя поспехі велізарныя, аўтары яны будуюць ішчэ большыя. XXV з'езд Кампартыі Беларусі прадманструе волю камуністаў і ўсіх працоўных рэспублікі заваяваць новыя і новыя рубяжы камуністычнага будаўніцтва. Мы ведаем, якія вялікія задачы ставіць перад намі. Мы ведаем, што ў развіццё эканомікі і культуры рэспублікі ёсць яшчэ шмат і недахопаў. Пад кіраўніцтвам Кампартыі Беларусі — аднаго з баявых і надзейных атрадаў Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — беларускі народ упэўнена будзе ісці да новых вышынь, перамагчы недахопы і цяжкасці, памнажаючы свае дасягненні.

Праект новай Праграмы КПСС, які знаходзіць гераічнае ўсенароднае адабранне, адкрывае грандыёзныя перспектывы далейшага росту і развіцця гаспадаркі і культуры ўсіх савецкіх рэспублік, у тым ліку і Беларусі. Гэта праграма камунізма, праграма стварэння ў нашай краіне самага справядлівага, самага высокароднага грамадскага ладу.

У цяперашні час, у перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма, ствараюцца шчыра больш дэбратворныя ўмовы для ўсеабавага росту і развіцця сацыялістычнай культуры. Культурнае развіццё ў гэты перыяд з'яўляецца завяршальным этапам вялікай культурнай рэвалюцыі.

Ад культурнага росту насельніцтва, як аб гэтым гаворыцца ў праекце Праграмы КПСС, у велізарнай ступені залежыць узровень прадукцыйнага сілу, прагрэс тэхнікі і арганізацыя вытворчасці, павышэнне грамадскай актыўнасці працоўных, развіццё дэмакратычных асноў самакіравання, камуністычна перабудова быту.

Са стэронак праекта Праграмы КПСС паўстае веліч камуністычнай культуры.

Культура камунізма, якая ўвабрала ў сабе і развілае ўсё лепшае, што было створана сусветнай культурай, — новая, вышэйшая ступень у культурным развіццё чалавецтва. Яна ўвасобіла ў сабе ўсю мігатаючасьць і багацце духоўнага жыцця грамадства, высокую ідэянасць і гуманізм новага свету. Гэта будзе культура бяспаславанага грамадства, агульнанародная, агульначалавечая.

У дружнай сям'і савецкіх народаў стварае гэтую культуру і беларускі народ. Ён самааддана працуе на заводах, фабрыках, у калгасах і саўгасах. Ён няспына вылучае з свайго асяроддзя таленавітых вучоных і пісьменнікаў, мастакоў, музыкантаў, артыстаў. Ён будзе гігант самакіравання і тэатры, клубы і дзіцячыя сады, пракадавае дарогі і асфальтавае.

Цудоўная яго ява, зная яго будучыню. Шчаслівы лёс беларускага народа. Лёс, які навікі зганяваны з лесам братніх савецкіх народаў.

І ў гэты дні натхнёнага ўдзельніцтва ў ўсенароднага энтузіязму кожны работнік Беларускай культуры, радыючы за светлы лёс свайго народа, дае народнаму і сабе зарок яшчэ больш натхнёна і страгна служыць камуністычнай справе, аддаваць усе свае сілы, усе запал сэрца будаўніцтву камунізма — усталёванню на зямлі Міру, Працы, Свабоды, Роўнасці і Шчасця ўсіх народаў.

ГМАХ ЗА ГМАХАМ

Расце мікрараён на Сталінградскай вуліцы ў Мінску... З ініцыяты мастака Яўгена САНЬКО.

Алесь ЗВОНАК

МЫ, ПАРТЫЯ, З ТАБОЙ

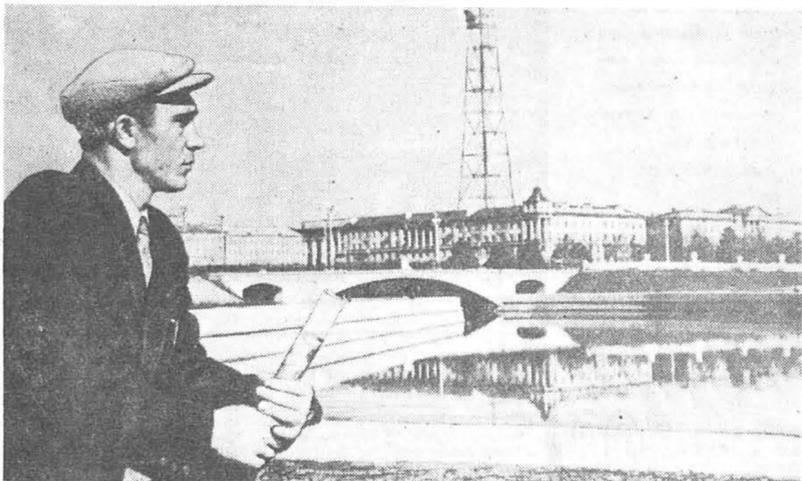
Тваім агнём нягасным свет асвечан,
Твой голас родзіць водгулле наўсцяж!
Усёю сілай мыслі чалавечай,
Усёй гарачай сілай паўчужай,
Сваім сумленнем, сэрцам і душой
Мы, Партыя, з табой!

Цвярдзей наш горды поступ год ад году,
Ясней наш зрок, спрытней работа рук!
Ты плоць і кроў, душа і мозг народа,
Зара надзей, жыцця нястрымны рух!
Паклічаш ты на свята ці на бой —
Мы, Партыя, з табой!

Праграмай шчасна годнасць чалавека
Ты да вышынь нязнаных узняла.
Мы ідзем — і ў твар нам вее вецер веку
Струменнем чыстым сонца і цяпла.
У працы, ў шчасці, ў радасці жывой
Мы, Партыя, з табой!

Пакуль святло лье сонца з небасхілу,
Пакуль сінее неба над зямлёй,
Не размынуць ніякім чорным сілам
Табой з'яданы непахісны строй.
Нас асяняе сцяг высокай твоей,
Мы, Партыя, з табой!

Няма на свеце справы больш пачэснай,
Як спраўдзіць мары светлыя твае,
Праграма шчасця й міру! Ты, як песня,
З якою люд на бітву паўстае.
І нібы гром грукоча над зямлёй:
Мы, Партыя, з табой!

Міне яшчэ дзесяць-дваццаць год... Якой будзе наша сталіца, наша рэспубліка? Праект Праграмы КПСС адкрывае шляхі ў блізкае камуністычнае заўтра. Пра гэта думае дэлегат XXV з'езда Кампартыі Беларусі токара рамонтна-механічнага цэха Мінскага завода запасных частак Віктар Васільевіч Каровушкін. Фота С. Чырэшкіна.

ня ў тваё жыццё ўварвалася нешта новае, вялікае, неабдымнае. Цяпер ты такі, як усё, і не такі, таму што стаў камуністам і, значыць, абавязаны быць лепшым і рабчым больш. Камуністы, гаворачы словамі нашага гамасара, даюць прыклад сумленнага, бескарыснага служэння народу. Радзіце. Усё — народ, усё — для народа, — такі іх дэвіз. І ў гэтым, думаецца мне, разгадка таго, чаму партыя — наша ленинская партыя — з'я-

грамства, калектывізм і татальнае ўзаемадапамога, гуманна адносіны і ўзаемная павага паміж людзьмі, сумленнасць і праўдзівасць, маральна чысціня, прастата і сціпласць у грамадскім і асабістым жыцці, дружба і братэрства ўсіх народаў СССР, перырымаць да нацыянальнай і расавай неспрыянасці... Гэтымі высокароднымі рысамі якра і вызначаюцца камуністы, людзі высокага абавязку і высокай маральнай чысціні і сумлення. Імяна гэтыя рысы, гэтыя якасці і дэталючы ім заваяваць сімвалі таварышства на працы, арганізацыі і агульнае іх, накіраваць іх намагаючы на дасягненне нашай агульнай мэты. Як і ў гэтыя вайны, камуністы цяпер — там, дзе больш цяжка, дзе патрэбна поўная аддача сіл, душ, напружанне і сапраўдны мужнасць.

Сёлета ўлетку я пазнаміўся з Яўгеніем Мікалаевічам Місюком, старым камуністам, ураджэнцам вёскі Лукашы Кобрынскага раёна. Справа была ў Дзвінагорску, што вырас з Дзвінагорска, і працаваў у праймае бурна расці на кіраванне беразе Енісея, у пачатку ламетраў ад таго месца, дзе ўзводзіцца буйнейшая ў свеце Кірасярская ГЭС.

Яўгеній Мікалаевіч, не па гадка дужы стары, з цёмнымі, густымі пасярэбранымі валасамі, глядзю прыжмурчыўшыся на гэтыя горы і расказваў пра сваё жыццё. «А жыццё ў яго было нялёгкае. Пра цары працаваў на чымяне, потым, пасля рэвалюцыі, уступіў у камсамол пайшоў працаваць у органы ЧК. Скочыўшы вышэйшыя кавалерыйскую школу і некалькі год служыў у Чырвонай Арміі. Потым будоўлі, будоўлі... Будова гідрэлектрастанцыі на Свіры, на Волзе, нарэшце, дабраўся да бачоўні Енісея... Выхаванне інацыяна сьнегу і донак і, апроч таго, сёму прыёмную... І ўсе працуючы, сталі камуністамі і камсамольцамі. Толькі маладая, прыёмная, яшчэ планерка.

«Вось пабудуем гэтую, — ён кінуў у бок, адкуль даносіўся гул экскаватараў і будоўзераў, — і канец. Крокка. Пайду на пенсію.

«А цяжка, напэўна, воль так ездзіць усё жыццё з краёў краі? — спытаў я нібы між іншым.

«Цяжка? А чаму цяжка? — ён пачаў кажаць, усміхнуўся ў вусы і ўздыхнуўся. — Бывала, вядома, і цяжка, што тацця. Не хаты табе, ні гароду. Толькі абжыўся, зноў збіраў манаткі, цягнуліся намявадама куды. Але ж трэба, воль у чым пільгане! А калі трэба, дык няма можа быць гаворкі! Вы камуніст? Ну воль... Павіны разумець, што за нас гэтага ніхто не зробіць. Узвясць за гуж, не кажы, што нядуж... Затое колькі зроблена, як азірнешся назад! «Свір-2», «Свір-3», Сталінградская і воль цяпер Кірасярская... Ці жарты! Мімаволі заганарышыся!

Апошнія словы ён вымавіў з усмешкаю: маўляў, не прымай-

КАМУНІСТЫ

Камуністы... Я напэўна гэтае слова — і перад вачыма паўстала знаёмая твары. Твары людзей, якія беражліва захоўваюць на сэрца тоненькія чырвоныя кніжачкі.

Памітаю, у маленстве нас хлапчукоў, паслалі «свабоду хрыста», гэта значыць — хадзіць з дому ў дом і спяваць малітву, сэнс якой ніхто з нас не разумее.

Аднойчы мой старэйшы брат, камуніст, удзельнік грамадзянскай вайны, сказаў: — Праспявай «Інтэрнацыяналі» — гэта куды лепш! «Інтэрнацыяналі» і тады не ведаў і праспяваў яго, зразумела, не змог. Але з таго часу пачаў глядзець на камуністаў, як на людзей, якія не прызнаюць бога.

Пазней, калі пайшоў вучыцца, я даведаўся, што гэта праўда, але яшчэ не ўся праўда. Камуністы — гэта людзі, якія ўстанавілі новую ўладу, перадалі заводы рабочым, а зямлю — сялянам, адкрылі для нас дзверы, школы. Значыць, яны хочучы, каб усім, хто працуе, добра жылося на зямлі.

І яныкі глянуў і на старэйшага брата, бо праз яго, камуніста, і сябе адчуў далучаным да вялікай арміі пераможцаў жыцця.

Потым праз колькі год пачалася вайна, доўгая і жорсткая, самая жорсткая з усіх войнаў, якія толькі ведала гісторыя. Спачатку мы адступалі, а потым з боем бралі свае ж — савецкія — гарады, вёскі, вышыні.

У дні адступлення абстаноўка на фронце мянялася амаль кожную гадзіну. Памітаю, аднойчы нас, камуністаў і камсамольцаў, сабраў камісар. Справа была ноччу дзесьці на паўдарозе паміж Ржэвам і Старыцаю.

— Гранаты ёсць? Патроны? Так... Старыца ўжо занята немцамі. Пойдзем у аблоку. Так... Задача ясная? Камуністы і камсамольцы павіны даваць прыклад... І камуністы давалі прыклад.

Ля вёскі Краснова, што пад Калініным, быў цяжка

паранены камбат. У радах чырвонаармейцаў наступіла замананне. І тады наперад вырваўся Валодзя Лявіцкі, камуніст, ураджэнец вёскі Дукоўра, што на Міншчыне.

Праз тыдзень, калі Валодзя Лявіцкі адным з першых у дывізіі быў узнагароджан медалем «За адвагу», мы сядзелі з ім у цеснай зямлянцы, у двухстах метрах ад параднага краю, і вядлі сям'юскаю гутарку. Мне хачелася даведацца аб падрабязнасцях падвіга. А ён, грэючы рукі ў пеклі, раптам загаварыў пра Дукоўра, што засталася ў тыле ворага.

— Маці ў мяне там... Цяжка ёй цяпер, горка... Як думаеш, га?

Камуністы... Яны цэментавалі нашу армію, падтрымлівалі і ўзмацнілі яе баявы дух. На фронце партыя траціла сотні і тысячы сваіх сям'юў — і тады на іх месца станаўліліся другія. І яны прыцягвалі вясці за сабою беспартыйных. Стаць членам партыі, камуністам — гэта было запавятай марай многіх франтавікоў. Імяна ў тыя гады стаў членам партыі і я, у мінулым — піянер, камсамалец...

Гадзі тры назад давалася мне гутарыць з Андрэем Трафімавічам Шакурам, старэйшым камгаса «Чырвонаярмеяц», што на Месціслаўшчыне. Ён расказаў: — Я камандаваў разведротам, быў паранены некалькі разоў, але, здаецца, ніколі яшчэ так не хваляваўся, як у той дзень, калі атрымаў партыйны білет. Ніякай урачыстасці, усё будзёна проста, а чалавек узрушаны...

Гэты момант праз усё жыццё будзе ў памяці, у сэрцы. Начальнік палітдзелу працягвае тоненькую кніжачку, якая пераляваецца пурпуровым глянцам, і усміхаецца лагоднай усмешкай. Бачыць хваляванне і, здаецца, яго позірк гаворыць: «Нічога, гэта добра, сам атрымаў білет».

Назад у батальён ляцці нібы на крылах. Яшчэ ўчора ты быў такім, як усё, а сё-

ляцца такой вялікай прыпаленай сілай. Лепшыя з лепшых сям'юў і донак народа аддаць ёй сваю працу, свае клопаты, свае сэрцы.

Пасля вайны мне давалася часта ездзіць. Я пабыў у многіх раёнах нашай рэспублікі, на Украіне і Каўказе, у Кірасярскім і Алтайскім краях. І ўсюды — у кожным калгасе і саўгасе, на кожным заводзе і кожнай новабудоўлі — я сустрамаў сяброў па саюзу аднаўдзману-камуністаў, занятах вялікімі справамі.

Гэта ім, у першую чаргу ім, камуністам, верным праведнікам палітыкі партыі, наша краіна абавязана сваім небылым росквітам. Змяніўшы гарматы і танкі на трактары, на станкі і экскаватары, яны самі пайшлі далей, на шляху, завешчаным Леніным, і павялічылі сабою іншыя.

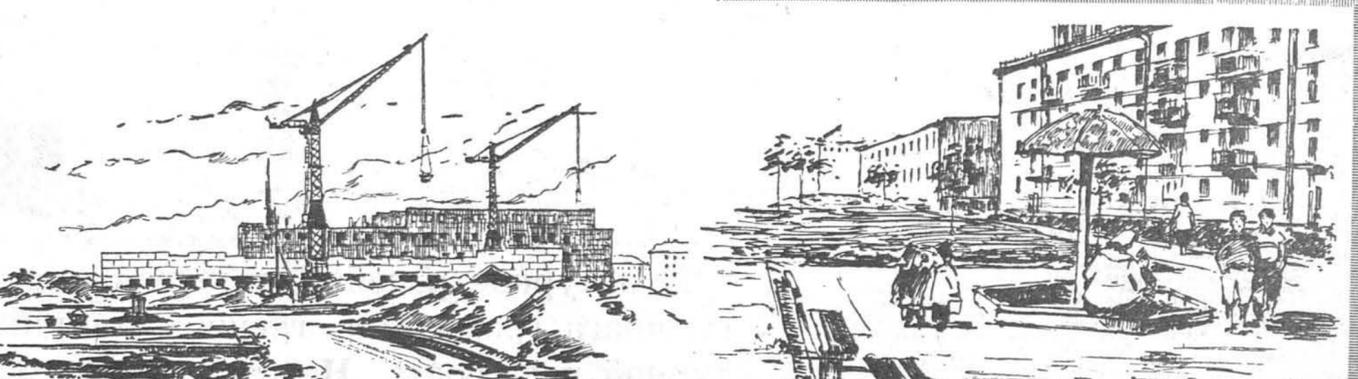
З той пары мінула не так ужо многа часу, усюго настанцаў год, а палітдзел, як усё змянілася навокал!

Мы жылі і працягваем жыць барацьбою за сталь і хлеб, за станкі і нафту, за машыны і танкі, барацьбой за багацце. І ў гэтай барацьбе, як на фронце, нараджаюцца сапраўдныя героі. Імяны Лідзіі Асіюк, Фёдора Алексеевіча, Кірыла Арлоўскага, дзесяткаў і соцень іншых працавітоў-камуністаў стаяць сёння ў адной шэразе з імянамі Юрыя Гагарына і Германа Цітова.

Сёлетні год для нас асабліва значымы. У нашым лённе і пачатку жыцця ў газетах былі апублікаваны праекты Праграмы і Статута Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, якія абвясцілі аб напаротным моманце ў гісторыі нашай і не толькі нашай краіны. Пытанне аб наступным пераходзе ад сацыялізма да камунізма перастала быць пытаннем тэарэтычным, яно стала канкрэтай справай мялянаў працавітоў адной шоста часткі нашай планеты, справай іх рук, іх розуму і сумлення.

У праекце Праграмы, якая будзе прынята XXV з'ездам КПСС, вызначаны маральны кодэкс будаўнікоў камунізма. Гэта, у прыватнасці, адна з праблем камунізма, добра сумленна праца на карысць

КВАРТАЛ ЗА КВАРТАЛАМ

Расце мікрараён на Сталінградскай вуліцы ў Мінску... З ініцыяты мастака Яўгена САНЬКО.

МЕЛОДЫ НАШЫХ ДЗЕН

Адайна думкай жывец сёння савецкія людзі: дэстоіна сустраць ХХІІ з'езд партыі.

Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла БССР рытуе шмат новых твораў, якія яна прысьвячае ўсенароднай паэзіі. Лейтматыў іх—любоў да Камуністычнай партыі, усаўленне нашага пераможнага народа, праўдзівай калгаснай палёў, герояў новабудоўляў, тэма барацьбы за мір.

Кантата І. Кузняцова «Радуіся, наша зямля дарагая» складаецца з трох частак і апафеоза. Ужо з першых акордаў, з першых харавых гукаў вырастае прыгожы мелодыя шырокай прастораў Савецкай Радзімы. Усе, чым багаты наш край, навікі належыць нам. Але, каб мы маглі спакойна карыстацца багаццем роднай зямлі, каб спакойна маглі гадаваць сваіх дзяцей, нам патрэбны мір. Заклікае да міру кантата першае частка кантаты. Аб шчаслівым калгасным жыцці, аб росце нашых гарадоў, заводаў, аб тым, як «сіла народная абнавіла наш край малады, як крок за крокам мы набліжаемся да камунізму, расказваюць дэлегаты часткі. Арганічным завяршэннем кантаты гуцьць магучы апафеоз. Гэта гімн працы, гімн савецкаму народу і яго правадыру—Камуністычнай партыі.

«На ХХ з'езд прыйшоў таварыш Ленін»—гэтую песню на словы Назыма Хікмэта напісаў кампазітар Л. Солін.

...улыбнуўся, постоўл немнога у дзверей, на ступені у трыбуну, Положыў тетрадку на колена, даме не замітаў А. Багатырова, беларускага і праграмаіста, у праграме іх «Кантата аб партыі» Рунова, «Шуміць наша слава» і іншых песнях і танцах. Таматычную праграму падрыхтаваў ансамбль песні і танца шахцёрцаў Салігорскага калгаснага камбіната.

У Мінску праходзіць справядлівы канцэрт аматараў мастацтва раённага ўобласці. Мастацтва і культуры раёна, на чарзе выступленне творчых калектываў Барысава.

Справядлівы канцэрт у Мінску адзначае сваё мастацтва старэйшы ўобласці Лявонавіч народны хор «Нясвіжскі раён» і кіруючая сіла савецкага народа ў барацьбе за перамогу камунізму.

Студэнт дэманстраваў мастацкіх інжынераў—«Ленін у Кастрычніку», «Ленін у 1918 годзе», «Апалядзілі пра Леніна», «Завоеваў з ружонка», «У памятку стагоддзя», «Вялікі грамадзянін», «Разлом», «Першыя выпрабаванні», «Салігорскі забойца», «Зары насустрэчу» і многія іншыя.

Побач з мастацкімі фільмамі на экраннах распаўсюдзілі будучы дэманстраваць храніральна-дынамічны кіраўніцкі харавы, танцавальны ансамбль «Аўтаматы» — тэхнічна слімагодзі, «Навуна служыць людзям», «Хлеб слімагодзі», «На зямлі Беларускай», «Прамоніі жыцця», «Перад палётам у космас», «Хімія ў сімгагодзі», «Падарожжы ў мір электронікі», «Людзі смелых парыванняў» і інш.

Перад пачаткам сёнаў будучы чытаць лекцыі і гутаркі аб Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, працуюць новай Праграмы КПСС, дэлегаты і іншыя работнікі ў будаўніцтва камунізму.

У. КОБРЫН, дырэктар Мінскага абласнога Дома народнай творчасці.

ПРЫСВЕЧАНА РОДНАЙ ПАРТЫІ

І-га настрычніка гэты год на ўсіх гарадскіх і сельскіх кінастанцыях распаўсюдзілі мастацкія фестывалы кінафільмаў на тэму «Камуністычная партыя Савецкага Саюза — арганізуючая і кіруючая сіла савецкага народа ў барацьбе за перамогу камунізму».

Студэнт дэманстраваў мастацкіх інжынераў—«Ленін у Кастрычніку», «Ленін у 1918 годзе», «Апалядзілі пра Леніна», «Завоеваў з ружонка», «У памятку стагоддзя», «Вялікі грамадзянін», «Разлом», «Першыя выпрабаванні», «Салігорскі забойца», «Зары насустрэчу» і многія іншыя.

Побач з мастацкімі фільмамі на экраннах распаўсюдзілі будучы дэманстраваць храніральна-дынамічны кіраўніцкі харавы, танцавальны ансамбль «Аўтаматы» — тэхнічна слімагодзі, «Навуна служыць людзям», «Хлеб слімагодзі», «На зямлі Беларускай», «Прамоніі жыцця», «Перад палётам у космас», «Хімія ў сімгагодзі», «Падарожжы ў мір электронікі», «Людзі смелых парыванняў» і інш.

Перад пачаткам сёнаў будучы чытаць лекцыі і гутаркі аб Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, працуюць новай Праграмы КПСС, дэлегаты і іншыя работнікі ў будаўніцтва камунізму.

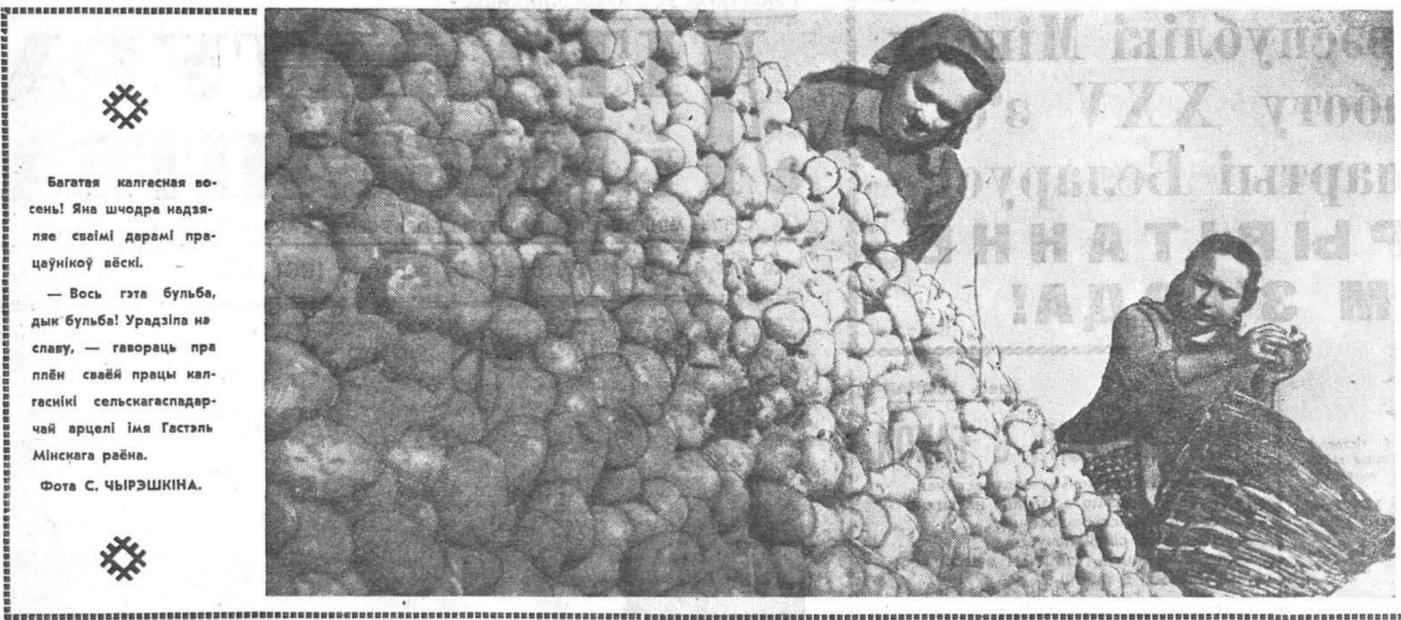
У. КОБРЫН, дырэктар Мінскага абласнога Дома народнай творчасці.

СЕМІНАР НА КОЛАХ

Мы перааналізі, што семінары прагандыстаў інтэлі, якія праводзілі ў раённай бібліятэцы, не заўсёды былі карыснымі. У апошні час мы іх праводзім у сельскіх бібліятэках.

Крыўчыя сельская бібліятэка ўмела прапанаваць перадавы вопыт у калгаснай вытворчасці. Там мы правалі свой харовы семінар. Загадчыца бібліятэкі Тамара Агініцкая абмякнулася вопытам работы. Уздольнікі семінара не толькі вывучылі, але і вывучылі Тамару Агініцкую, дэлегат праславаў дэлегат праславаў сельскагаспадарчую літаратуру.

Успамінаеш людзі Учора, любуешся нашым Сёння, глядзіш у будучыню Заўтра і хочаша працаваць не пакладаючы рук, каб лічыцца рэшткі мяккі, што спрадвек залігла паміж горадамі і вёскамі.

Роздум НАД ПРАЕКТАМ ПРАГРАМЫ

Багата калгасная восянь! Яна шчодрна надзяляе сваімі дарагімі працаўнікоў вёскі.

— Вось гэта бульба, дык бульба! Урадзіла на славу, — гавораць пра плён сваёй працы калгаснікі сельскагаспадарчай арцелі імя Гастэль Мінскага раёна.

Фота С. ЧЫРЭШКІНА.

Кажуць, што прафесія накладвае на чалавека свой глыбокі след. Магчыма, у некаторых выпадках так яно і бывае. Але паспрабуйце па вонкавым выглядзе Міхала Сільвестравіча Няронаскага здагадацца, які ў яго род заняткаў. Хто ён, гэты пажылы чалавек з разумным у зморшчынах тварам, з вачыма, у якіх гарыць дысцыпліна думка, — бухгалтар, педагог, машыніст электрастанцыі? Зусім не! Міхал Сільвестравіч пасе нароў адной з брыгад калгаса імя Калініна. Па старых уяўленнях, яму трэба было б хадыць у зашмалёванай даматанай свідчы, не ведаць іштага абтучку, апрох ларцёк і праца на альховай дудачцы, ніхтэрыя песенькі.

У нашага знаёмага пастуха добрыя боты, заўсёды чыстая кашуля і нястрыманая цяга да мастацкай літаратуры. У яго прасторым новым доме не знойдзеш іконы, затое кітагі там адведзена самае ганаровае месца. Што ж чытае пастух? А воль, калі ласка, зірніце на атэжарку. Тут вы знойдзце «За даллю дэля» А. Твардоўскага, збор твораў Я. Коласа, «За ракою ў ценю дрэў» Э. Хемінгуэя, кнігі М. Прышвіна, «Па маракх, па акіанах» А. Міронава і яшчэ мноства кніг пісьменнікаў «добрых і розных». А калі вы бліжэй пазнаёміцеся з гаспадаром, паслухаеце яго, вас ужо ніколі не здзівіць, што ў бібліятэцы пастуха, апрох усёго іштага, ёсць і ўсе тэмы Малаой савецкай энцыклапедыі.

Я прыгадаваў прапанаваны за апошняга гады кнігі. І з янама адначасна, што срод іх жалея ніводнай, дзе былі бы паказаны радавы калгаснікі, якому энцыклапедыя, часопіс «Новы мір», «Літаратурная Газета» і вершы Твардоўскага былі таксама патрэбны, як хлеб надзеі. А між тым, такія калгаснікі сустракаюцца не так ужо рэдка, іх з кожным годам становіцца больш.

ІМКУЧЫСЯ ўвільч калгаснае жыццё калгаснай вёскі, якім яно будзе гадоў праз дваццаць, калі, гавораць словамі праекта Праграмы Камуністычнай партыі, «усе калгасы стануць эканамічна магучымі і калгаснікі будучы жыццё добра забяспечана». Я ў думках вяртаюся да мінулага, да таго не вельмі аддаленага ад нас часу, калі ў слянінскіх хатах палілі лучыну і смяліныя карчы і калі на ўсю вёску, паводле сведчання таго ж Міхала Сільвестравіча Няронаскага, выплывала адна-адзіная газета «Біржэвыя ведомствы».

Бацька Міхала Сільвестравіча, Сільвестр Іванавіч, быў самым пшчым чалавекам у вёсцы: яму панашаваўла скончыць царкоўна-прыхадскую школу, павываць у Мінску.

Горад і вёска ў мінулым... Гэта — дзень і ноч. ...Вось ідзе Сільвестр Іванавіч па званым тратуары, сам сабе ён эдэцця назіраў, сам сароцеца свайго «негардскога» адзясня, з цыкаўна дома глядзіць на людзей, апранутых «не па-нашаму», азіраецца па баках, прагна ўбіраючы ў сабе стракатыя, яркія ўражання. Прышлелец з іштага свету, дзе шалочуць за пачу гараканы, дзе пасярэдзіне вузенькай вулчкі свінні плываюцца ў грааі, ён ідзе і адчувае, што нехта абрававаў

Успамінаеш людзі Учора, любуешся нашым Сёння, глядзіш у будучыню Заўтра і хочаша працаваць не пакладаючы рук, каб лічыцца рэшткі мяккі, што спрадвек залігла паміж горадамі і вёскамі.

Успамінаеш людзі Учора, любуешся нашым Сёння, глядзіш у будучыню Заўтра і хочаша працаваць не пакладаючы рук, каб лічыцца рэшткі мяккі, што спрадвек залігла паміж горадамі і вёскамі.

яго, прысвоіў плён працы вёскі і зусім нічога не даў узамён. Вось нават гэтай шэрай світка, якой зараз сароцеца Сільвестр Іванавіч, зроблена не на фабрыцы ў горадзе, а на далатонным ткацкім станку ў хаце, дзе едкі дым лучыны вышчэкае з вачэй слёзы...

Так было да рэвалюцыі... «Павятаўка, звырныя глшы», — гаварыў Дастаеўскі, і Максім Горкі ўзяў гэтыя словы эпіграфам да сваёй кнігі «Гарадок Акураў». Усе, хто памятае старую вёску, звязваюць з ёю ўяўленне аб сунільнай непшчымнасці, культурнай адсталасці, жабрацтве. Зразумела, чаму Уладзімір Ільіч Ленін лічыў ў пачатку гэтага стагоддзя так востра ставіў пытанне аб ліквідаванні процілегалі паміж горадамі і вёскамі. Ён ісеаў, што знішчэнне гэтай процілегалі неабходна для таго, каб зрабіць скарыбы навуці і мастацтва даступнымі ўсяму народу, знішчыць тую адзяснясць ад культуры мільёнаў выскавага насельніцтва, якому Маркс так трапіна назваў «ідэалізмам выскавага жыцця». А ў Праграме партыі, прынятай на VII з'ездзе РКП(б) у 1919 годзе, было ўказана, што процілегалі паміж горадамі і вёскамі з'яўляецца адной з самых глыбокіх асноў гаспадарчай і культурнай адсталасці вёскі, таму партыя бачыць у ліквідацыі гэтай процілегалі адну з карынных задач камуністычнага будаўніцтва.

ЗНОУ І ЗНОУ перачытаваў я праект новай Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і чырвоным алоўкам падкрэсловаю наступныя словы: «Ліквідацыя савельна-эканамічнай і культурна-бывацкай розніцы паміж горадамі і вёскамі з'яўляецца адным з найважнейшых вышчэкаў будаўніцтва камунізму».

Ключом да гэтага з'яўляецца ліквідаванне эканамічна адсталасці калгаснаў і ўсёй сельскай гаспадаркі ад прамысловасці. Прадугледжаны ў першасце пераважны рост прадукцыі працы ў сельскай гаспадарцы (у пяць-шэсць разоў супраць чатырох з паловаю ў прамысловасці) дазволіць ліквідаваць адсталасці і прывядзе да больш хуткага павелічэння рэальных прыбыткаў калгаснікаў у параўнанні з астатнім насельніцтвам.

Далейшы рост дабрабыту людзей, умацаванне эканаміі калгаснаў — вось аснова, якая забяспечыць бурны рост культуры ў вёсцы.

Ужо цяпер многія калгасы раёна, на аснове ўмацавання матэрыяльнай базы, шмат зрабілі па ператварэнню культурна-абшчэна вёскі.

Возьмем калгас імя Кірава Каловіцкага сельскага Савета. Цяпер ён мае 2600 гектараў зямлі і 3174 гектары іных угоддзяў. У яго гадавы прыбытак складае каля мільёна рублёў у новай валюце. Калгаснікі атрымліваюць на працадзень каля аднаго рубля (новымі грашыня, па 1,5 іх збожжа, на 3,5 іх бульбы). Рост матэрыяльнага дабрабыту, зразумела, пачынаў за сабою бурнае развіццё культурнага жыцця. На цэнтральнай сядзібе ўзведзены выдатны Дом культуры. На яго будаўніцтва выдаткавана 123 тысячы рублёў (у новым маштабе ценя). Пабудавана добраўрадаваная цаліная лазня, якой можа пакарыцца ішы раённы цэнтр. Апрох Дома культуры ёсць яшчэ шэсць клубваў. Які тут не ўспомніць і чырвоныя куткі — яны ёсць на ўсіх сямі жыльагадоўчых фермах.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Калі настае вечаар, калгаснікі накіроўваюцца да свайго Дома культуры, таксама як жыхачы горада ідуць, напрыклад, у

Калгаснікі хочучь жыць не толькі багата, але і ўтульна, прыгожа. Адсюль іклат аб чысціні і добраўпарадкаванні вёскі, штогадова пасадка дрэў уздоўж вуліц, кветкі ў палісадніках перад кожным домам... Цяпер калгаснікі змагаюцца за ганаровае званне — вёскі камуністычнай працы і быту.

Магчыма, тон майго артыкула пакажэцца каму-небудзь празмерна захаплым. Але нехта ж не радавацца, калі бачыш, якіх вялікіх поспехаў да сягнула калгасная вёска за апошні час у галіне культурнага жыцця.

ЕСЦЬ У РАЁНЕ калгасы «Першае мая», імя Дзяржынскага, імя Калініна, «Ленінскі шлях», «Прамоны камуны», імя Хрушчова — буйныя шматгалінавыя гаспадаркі. Тут таксама параўнальна вялікі прыбыткі, даволі высокая культура. У гэтых і іных калгасках пабудаваны або будуцца дамы культуры, клубы, школы, адміністрацыйныя будыні, лазні, дзіцячыя яслі, квітнее самадзейнасць, добра працуюць лектарскія групы. Але ёсць у нас і адстаючыя гаспадаркі, у

будуціні-цесляры, муляры, бруктары, трыкоўчыкі. А пільч камбайнераў з памочнікамі, а газаварчыкі, слесары, токары, электрыкі — хіба гэта не рабочыя спецыялісты!

І вось уявіце сабе, прыядзце калгасны механік, слесар або шафёр у Мінск. Як ён адчувае сябе ў сталіцы распуцікі! Наўжо таксама, як некалі адчуваў сабе стары Нярона і ў дараваўноўным Мінску? Не! Ён тут роўны срод роўных. І ні па тэму, ні па адзясняці, ні па свайкіх паводзінах не адрыжні яго ад большасці карынных жыхачоў сталіцы. А халі ўсе, чым багаты горад, ёсць і ў яго калгасе. Дык у яго ў прыдуць — ледкае паветра лісоў і палёў, здарова праца на ўлонні прыроды, якая ўмацоўвае арганізм. Чым яго адзясняці? Кіно, кажане? Дык у нас у калгасе яно ёсць. Бібліятэка? Самі не лямкам пытыце: кнігі, газет, часопісаў у сельскай бібліятэцы столькі, што аднаго жыцця не хопіць, каб усё прачытаць. Ёсць у нашага калгасніка-рабочага і радыёпрыёмнік, і тэлевізар, і шафа, поўная «гарадскога» адзясня і свая тэхнічная бібліятэка, яхай і не такія вялікая, як у Міхала Сільвестравіча.

Пагаварыце з любым баячым сямейства ў калгасе імя Кірава і вы пераканаетесь, што сын ці дачка ў яго калі не скончылі вышэйшай навуцальнай установы, дык абавязкова вучацца ў ёй. Або збіраюцца вучыцца. А многія вяртаюцца пасля вучобы ў калгас і займаюць пасады агранома, заатэхніка, настаўніка. Так складаецца калгасная інтэлігенцыя. І гэта лічыць адно з пераканальных сведчанняў эпіграфічнага межаў паміж горадамі і вёскамі.

У палыводчых і будаўнічых брыгадах, на фермах, скрозь і ўсюды працуюць жанкі і дзеці, якія атрымалі сярэдняе адукацыю. Ці дамагаюцца ім веды, атрыманыя ў школе, спраўляюцца з работаю? Безумоўна! У гэтым вы пераканаетесь, калі прымаўшы хоць бы з перадавой дзяржава Марыя Качур або з загадчыцай фермы буйнай рагатай жывёлы Нінай Калыда. Яны дзейнічаюць не ўслышу, не па-старынку, а ідуць да маты шлахмак навуці, многа чытаюць, ішы раз нават эксперыментаюць, ішы раз памыляюцца, але ў большасці выпадках дамагаюцца вялікіх поспехаў. Як не падобны яны на тэмы жанчын староў вёскі, якім суджана было кожны дзень вярочай чыгуны ў пачы, згінання на жыне з сармом у руках, абдзіраючы босыя ногі аб калючы іржэўнікі!

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць, што многія з іх назавёды пазбавіліся самых цяжкіх работ напштал прапоці. Цяпер пустазелле ў калгасе дамагае знішчэння хміля, а ўтваренні ў многіх выпадках расейвацца а самалёткі. Між інымі, прымяненне авіяцыі абходзіцца калгасу значна танней, чым ручная праца на гэтай працёмнай рабоце.

Дарэчы, калі ўжо гаворка зайшла пра жанчын, магу сказаць,

Гісторыя і сучаснасць

Імя Мікалая Лобана да гэтага часу не часта з'яўлялася на старонках літаратурных выданняў. Яго апошняя кніжка, невялікая аповесць «Дружына», выйшла з друку яшчэ ў 1953 годзе.

І вось надрукаваўся часопіс «Полымя» з'явіўся новы твор пісьменніка — раман «На парозе будучыні». Ён прыцягнуў увагу нашай літаратурнай грамадскасці і чытачоў.

Менавіта таму і размова наша з Мікалаем Паўлавічам пачалася з рамана.

— Мой раман чамусьці называецца гістарычным, — пачаў пісьменнік. — Мне здаецца, што гэты не зусім так. Жанр гістарычнага рамана не азначае тым, што твор напісан пра мінулае, што ў ім закранаюцца падзеі ўчарашняга дня. Гэтага недастаткова, каб той ці іншы твор называць гістарычным. Мне здаецца, важнейшым крытэрыем гістарычнага твора, рамана ў прыватнасці, з'яўляецца перанясенне гістарычных падзей у сфера творца, а гістарычных асоб — у вобразную структуру яго. Не вымываюцца гістарычныя сапраўдныя падзеі павінна быць у цэнтры ўвагі. У мяне ж гістарычныя падзеі — гэта тэматычны фон, а не сюжэт. Сюжэт, вядома, і шукаў тыповы для таго часу. Нельга ж паказваць людзей таго часу ў сапраўдныя аб'екты гісторыі.

Задумаў я свой раман як гісторыю нашай грамадства ад Кастрычніцкай рэвалюцыі да сённяшніх дзён. Першая кніжка — сваясаблівы ўступ да шырокага галерэя вобразаў з іх характарамі, з іх месцамі ў гісторыі праўдзівых структуры тагачаснага грамадства.

Пакуль што я толькі расставіў фігуры на дошцы. «Гудыня» ж яшчэ толькі пачынаецца.

— Раскажце, калі ласка, аб вашым плане, вяршыце задумку? — Пачаў задумвацца Іх мінога. Але гаварыць аб гэтым цяжка і нікавата. Зараз я прагну над другой кніжкай рамана. Яна будзе ахопліваць перыяд з 1917 па 1924 год. Калі нішто не перашкоджае, то, спадзяюся, у наступным годзе яна з'явіцца ў друку. Думаю зрабіць яе таксама невялікай па аб'ёму, сюжэтная складанасць.

Раман «Штэматы» названы мною трылогіяй. Аднак я ўжо чапер дамаю, што не ўмясціць мне ўсяго матэрыялу ў тры невялікія кніжкі. Першая і другая будуць цесна звязаны сюжэтам, і асобным выданнем яны выйдзюць разам. Наступныя кніжкі, якія, дарчы, у значнай частцы ўжо напісаны, будуць ахопліваць падзеі калектывізацыі, Вялікай Айчыннай вайны і нашых дзён. Сюжэтная лінія самстойная, але асноўныя героі будуць у іх тыя ж.

У цэнтры рамана, як чытач, магчыма, ўжо і загадаеце, будзюць тры браты Штэматы — Андрэй, Мішэль і Лукаш. Гэта людзі розных характараў, і жыццёвыя дарогі іх будуць рознымі. Цяжкасць работы над раманам і ў тым, што ён павінен ахапіць

амаль што паўстагоддзя нашага багацця і ў паказе таго, як гэтыя падзеі ўплывалі на людзей, які мяняліся характары герояў, іх узаемаадносін, іх стаўленне да грамадскіх з'яў; цяжасць у тым, каб не збіцца на банальныя, ужо створаныя літаратурныя вобразы, захавашь індывідуальны твар людзей на розных этапах грамадскага і асабістага жыцця, сваясабова ўлавіць тое новае, што не прыкметна ўваходзіць у характар чалавека, робіцца яго натураль.

Апошняя кніжка рамана будзе творам пра нашых сучаснікаў, якія зараз, па закліку партыі, усе ахопліваюць накіравалі на звышненне запавятай мары чалавечасці — пабудову камуністычнага грамадства ў нашай краіне.

— Што я лічу самым істотным для рамана? Асабіста асмалюкі характары, іх узаемазвязь, Раман, аповесць, апаўданае... Часта на з'яўляюцца аповесцю тое, што з поўным правам можна называць раманам, і наадварот. Думаю, што такое супрацьстаўленне непрамамерна. Справа тут у ахоне падзей. Па сваёй архітэктоніцы, я мяркую, раман павінен быць металічным. Ён павінен быць аб'ектыўна-аналітычным. Ён павінен ахопліваць не абавязкова вялікі кавалек часу, але ў аснове яго павінна ляжаць вялікая філасофская думка. Што датычыцца характараў персанажаў, то, на маю думку, раман не патрабуе нейкіх асаблівых прыёмаў для іх стварэння і абмалёўкі. У кожным творе мастацкай літаратуры характары павінны быць паказаны ў іх развіцці і ўзаемазвязі. Гэта абавязкова для любога жанра — ад самага вялікага да самага малага. Самы лепшы прыклад — творчасць А. П. Чэхава. Іная справа, што раман мае для гэтага значна больш магчымасцей...

— Нельга не радавацца і не ганарыцца ад усведамлення таго, што жыў у такі цудоўны час, — гаворыць Мікалай Паўлавіч. — Кожны дзень радуе сэрца новымі поспехамі савецкіх людзей, будаўніцкаму камунізму.

Слухаючы гэта, захачелася пачуць думку Мікалая Паўлавіча адносна праблемы сучаснасці.

— Я хачу закрануць адзін бок гэтай праблемы, — адказвае Мікалай Паўлавіч. — На мой погляд сучаснасць твора вызначаецца не толькі падзеямі, якія пакладзены ў яго аснову.

Мне хочацца напісаць самы сучасны раман. У першай кніжцы я расказаў аб падзеях да Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, аб вытоках нашага грамадства. Мне хацелася зірнуць на гэтыя падзеі вочам сучасніка, вочам чалавека шпіцізэ- сятых гадоў, паглядзець на кастрычніцкія падзеі з пункту гледжання нашага часу — часу разгорнутага будаўніцтва камунізма. Наколькі мне гэта ўдалося, на столькі мой раман, я лічу, і сучасны.

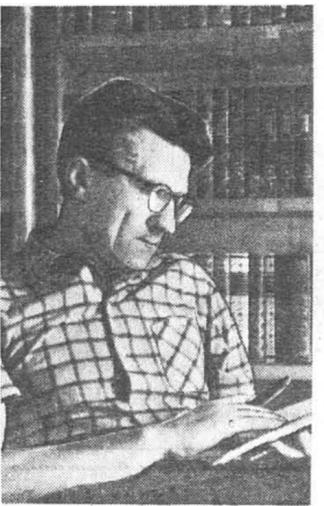
— Ці ёсць у маіх планах яшчэ якія-небудзь задумкі? Безумоўна, ёсць. Я ўжо іб гадоў працую ў Акадэміі навук, і за гэты час у мяне набралася вялікая колькасць назіранняў. Калі работа над моім асноўным творам пойдзе паспяхова, то спадзяюся здзейсніць і сваю даўнюю мару: напісаць твор аб жыцці маіх калег-вучоных.

— Есць сюжэты для некалькіх апаўданаў для дзяцей. Гэта будуць мініяцюры пра нашых малых. Хочацца таксама напісаць і вялікае антыэпачнае апаўданае, сюжэт якога я зараз, як кажучы, выношваю.

У Інстытуце мовазнаства заканчваецца работа над беларуска-рускім слоўнікам. Ён неўзабаве выйдзе з друку. Пад кіраўніцтвам Мікалая Паўлавіча вядзецца вялікая работа па складанню першага тлумачальнага слоўніка сучаснай беларускай мовы, які ахопіць усе словы лексікі. Распачата праца, сумесна з польскімі вучонымі, над складаннем польска-беларускага і беларуска-польскага слоўнікаў.

— Работы шмат, — канчаючы гутарку, гаворыць Мікалай Паўлавіч. — І ўсё ж хочацца спазнацца, што большую частку з задуманага здолею ажыццявіць і тым самым хачу часткова сплачу доўг перад нашым сучаснікам. А гэта — самая першая турбота пісьменніка.

М. ГІЛЕВІЧ.

Мікалай Паўлавіч.

Чалавек сённяшняга дня... Герой нашага часу... Ён пракаў першую барану на

цаліне і ажыццявіў першыя камуністычныя раісы. Пакарыву мягутую Ангару, заклаў шахты Салігорска і стварыў праект Палацкага нафтаперакавання. Ён вырочыў кукурузу, будзе дамы і домны, выкопае дзяцей, наведвае ўніверсітэты культуры і вучыцца працаваць па-камуністычнаму. Складае песні і казкі, чытае вершы і не спіць за поўнач, распрацоўваючы рацыяналізатарскія прапановы.

Калі працуе — дык на ўсю аддачу, калі вяселіца — дык ад душы...

Герой нашага часу — не выключная асоба, але за яго незвычайна будзённасцю, калі прыгледзецца, адкрываецца акіян прыгажосці, яснасць думак, светласць душы, неўтаймоўнасць сэрца, адананага Радзіме...

Аблічча нашага сучаснага адлюстроўвае ў сабе ўсе асаблівасці нашай эпохі. На ім несумненна адбітак напружанасці і хуткаплыннасці нашага часу, нашага жыцця, змястоўнага, насычанага надзвычайнымі здзяйсненнямі.

Калі гаворыць пра аблічча сучасніка ў лірычнай паэзіі, дык тут, вядома, мы павінны шукаць героя нашых дзён не як «персанажа», а перш за ўсё мець на ўвазе глыбока пачуццую і думкавую сучаснасць пачуццую і думкавую, якія выказвае паэт.

Кожны з паэтаў адлюстроўвае сучасніка, свецкага чалавека, узелніка гераічных спраў сямігоддзя, будаўніцтва камунізма, па-лоўму, у кожнага на гэтым шляху свае ўдачы і свае няўдачы.

Б'ешся, б'ешся, а ў радок не лезе Нават самы прасцейшы герой.

Ён то проты, ды сямігоддзя — У яго мы забеглі далі —

ускладзі Пімен Панчанка. І гэтыя словы паэта вызначаюць складанасць самай надзвычайнай задачы нашай паэзіі.

Каб глыбока і праўдзіва раскрыць душу героя нашых дзён, трэба, як казаў Аляксандр Дзюжыка, праду жыцця падліць да ўзроўню сэрца, а сэрца — несіць высока.

Перачытаючы лепшыя са створанага нашымі паэтамі за апошнія гады, яшчэ і яшчэ пераконваешся, што ў цэнтры іх увагі — чалавек працы, для якога праца — творчасць. І прасякнёна гэты чалавек у непарыўным адзінстве і мінагастайнасці яго прапоўнай дзейнасці, грамадскага і асабістага жыцця.

Менавіта ў гэтым сінтэзе і выяўляецца новае ў абліччы сучасніка.

Вядучае ў вобразе героя нашага часу — змястоўнасць яго духоўнага жыцця. Пасіўнае, раўнадзучнае стаўленне да рэчаіснасці, да лесу радзімы і народа, да лёсу народаў усеі планеты адварагаецца сэрцам барацьбіта за мір і камуністычную будучыню.

Горкаўскае разуменне чалавечы «быццё як дзейнасць» — вось ключ да раскрыцця велічы героя нашага часу.

Глян, Старобін цыпер У магутнейшым росце, — Шмат яму гарадоў Будучы хутка зайздросціць.

Дзень і ноч чалавек Не ідзе там вахты, Над Старобінам скурзь Запалаюцца шахты.

Ладзіць, гоніць ствалы, Палі ў дол забавоць, Б'юць да сэрца зямлі — Соль зямлі здабываюць.

Імя Пятруся Броўка пра будаўніцкую Салігорска. Ніякімслівасцю прыроды, надзвычайна душэўнага актыўнасці — адна з істотнейшых рыс героя нашай лірыкі. У лужаніскага лірычнага героя яна шмодра выявілася, напрыклад, у «Слове сучасніка»:

Горкаўскае разуменне чалавечы «быццё як дзейнасць» — вось ключ да раскрыцця велічы героя нашага часу.

Глян, Старобін цыпер У магутнейшым росце, — Шмат яму гарадоў Будучы хутка зайздросціць.

Дзень і ноч чалавек Не ідзе там вахты, Над Старобінам скурзь Запалаюцца шахты.

Ладзіць, гоніць ствалы, Палі ў дол забавоць, Б'юць да сэрца зямлі — Соль зямлі здабываюць.

Імя Пятруся Броўка пра будаўніцкую Салігорска. Ніякімслівасцю прыроды, надзвычайна душэўнага актыўнасці — адна з істотнейшых рыс героя нашай лірыкі. У лужаніскага лірычнага героя яна шмодра выявілася, напрыклад, у «Слове сучасніка»:

Горкаўскае разуменне чалавечы «быццё як дзейнасць» — вось ключ да раскрыцця велічы героя нашага часу.

Глян, Старобін цыпер У магутнейшым росце, — Шмат яму гарадоў Будучы хутка зайздросціць.

Дзень і ноч чалавек Не ідзе там вахты, Над Старобінам скурзь Запалаюцца шахты.

Ладзіць, гоніць ствалы, Палі ў дол забавоць, Б'юць да сэрца зямлі — Соль зямлі здабываюць.

Імя Пятруся Броўка пра будаўніцкую Салігорска. Ніякімслівасцю прыроды, надзвычайна душэўнага актыўнасці — адна з істотнейшых рыс героя нашай лірыкі. У лужаніскага лірычнага героя яна шмодра выявілася, напрыклад, у «Слове сучасніка»:

Горкаўскае разуменне чалавечы «быццё як дзейнасць» — вось ключ да раскрыцця велічы героя нашага часу.

Глян, Старобін цыпер У магутнейшым росце, — Шмат яму гарадоў Будучы хутка зайздросціць.

Дзень і ноч чалавек Не ідзе там вахты, Над Старобінам скурзь Запалаюцца шахты.

Ладзіць, гоніць ствалы, Палі ў дол забавоць, Б'юць да сэрца зямлі — Соль зямлі здабываюць.

НА ТРАСЦУ

Я мадзей за ўсё люблю Зямлю. А ў суевец лядец не то што прагнуць. Нават сьмю не перастаюць.

Удача напаткала Максіма Танка ў вершы «Над Грэналяндіяй», у якой душэўнага актыўнасці лірычнага героя падкрэслена трапнай, ёмістай паэтычнай дэталью, сапраўды паэтычнай знаходкай.

... Самалёт пралятае над кручамі і фіёрамі «звар'яцелай» Атлантыкі. Пасажырам надкачала сачыць за гэтым сумным відомішчам. А тут яшчэ сцювардэса пачынае тлумачыць, што трэба рабыць у выпадку, калі «заглухнуць» дамоўнічыя матары.

І раітам — пад самалёт Грэналяндія. «З якой яшчэ Кент пазнаміў?» І ўсёд за гэты замаляўкай уражанні ад паветранага раісу — ланкінае:

Дык хоць мы жывем і не дварчы, Не страх мне і гэтай пустынні. Глядзіце смілей, мае вочы, Каб вы не нігаслі пустым!

Гэты невялікі перш моцны логікай вобразу, дакладнай перадачай адчуванняў настрою. Калі б здарылася тое, пра што палярэджвала на ўскі выпадак сцювардэса, наўрад ці дапамагі б іе парадзі... Тады — смерць. Але не павінны вочы паганіць пустымі... Думка гэтая нам уяўляецца па значнасці выхадзічай за межы прыведзенага сюжэта. Яна блізка да слаўтага: «Светліць вельдэ, до днэй последних допал...»

Гэтая актыўнасць і гэтая мужнасць тлумачыцца тым, які піша Пімен Панчанка ў вершы «Пакаленні», што савецкія людзі

Паналі... шчырэсць метала І смак зайраўдзёных вочаў.

Ніколі не беглі ад працы, Умелі касы і араць.

Паналі, як цяжкі ў іюнацтве На цёплай зямлі паіраць...

Карні высокіх духоўных якасцей сучасніка — у гераічных традыцыйных барыбачы за свабоду і незалежнасць радзімы, у гераічных традыцыйных Кастрычніка і Вялікай Айчыннай вайны.

І тут зноў нельга не прыгледзецца Максіма Танка, яго вершы «Бітвы», у якіх ідзе гаворка пра крыніцу гераізму савецкіх людзей.

Калі влілі мы баі над Нёмнам, Ірышчэй рэны, быць мастоў, Дык больш за ўсё не хапала, — помню.

Нам не патронаў, але — бытоў... Надзвычай ёмістая дэталь, якую склала вельмі многае; і што баі былі зацятая, і што партызанам не магло не хапаць патронаў — яны забаралі іх як трафеі ў ворага, і што партызанам і баі не шкадавалі сабе — бытоў не хапала...

У перапынках між баямі «бітвы» давалі, сараўнуць з ранаў, жанчынам, каб перамылі іх. Гэтыя бітвы «мылі маці ў слязах гаручых, а не ў звычайнай вадзе рачной». І таму

... у нас, у партызанаў, Імя прыійшоў шмат перажыць, Нат' займывалі такія раны, Індх і смерць не магла лічыць.

З суккупнасці лепшых узораў нашай лірыкі, якія, безумоўна, неможна пералічыць у артыкуле, паўстае жыццёвы, пераканальны вобраз савецкага чалавека — нашага сучасніка — з яго неспакоем, гарніем, пошукамі, з імкненнем усе сілы аддаць Радзіме, народу, партыі.

Лепшыя ўзоры беларускай савецкай лірыкі, моцная якра тым, што ў іх адчуваць падых сучаснага жыцця, сучасны лад пачуццую і думкаў, што яны пра-

дыктаваны перадавамі іліямі нашага часу.

У той жа час нямала друкуецца вершаў, аўтары якіх (і моладзь, і сталыя майстры) нібы забываюць параду вялікага Горкага: «Сачыце за сабой, за сваім перамам; часам бывае, што яно піша механічна».

Пры механічным пісьме ў вершы — схема пачуцця замест жытця, вобразнага апаўданага героя з індывідуальнымі рысамі характараў надмяняецца версіфікацыйным умельствам.

Падмена жыццёворага, бязвога, свежых, пераканальных слоў штатманымі вобразамі, агульнямі фразамі, якія толькі жокава, фармальна звязаны з сучасным месцам, прыводзіць да таго, што твор ператвараецца ў схему.

У многім цікавы, са сваім адметным голасам паэт, аўтар такіх сваясаблівых вершаў, як скажам, «Маці правафлангоўца», «Палачанка», «Салдаці хлеб», «Равесніца» і «Многіх ішых», Сяргей Грахоўскі пачынаў магчыма ўключыць у зборнік «Чаканне» верш «Памыць»:

Ніхто нідзе не здолеў заплывіць Глыбокі след равенскаў маіх, Пра іх ніколі не састарыцца памыць.

І час ніколі не састарыць іх. Даўно дажджы прылілі героі, Не ўсе сабрлі вярнуліся з вайны.

А сёння ходзіць песня На Еўропе, З якой не разлучаліся яны.

Ніхто нідзе ніколі не парушыць Спайной сон равенскаў маіх. Я помню іх, і аж да сёную

Не толькі жыць, а і тварыць за іх.

Пакінуўшы ў бок наз'рабныя радкі ў другой строфе пра песню (з кім яны не разлучаліся: з песняй ці Еўропай?) і тое, што сама думка пра тых, якія засталіся жыць пасля вайны і абавязаны цяпер «рабыць за дваіх», не ноная ў паэзіі, — мусім падкрэсліць, што верш пабавулены індывідуальным інтанзіям, прамадскі значна тэма ў ім зацятая, але не раскрыта. Усё, што ў вершы сказана, тут жа адразу і «пераказана» — углыб няма куды ісці. Глебы для асацыяцый чытачу твор не дае, бо ўсё тут заада та агульна.

Ні Палеўчэ мяшчае ў зборніку «Неспакон» верш «Да спатканія, Зямля!», змест якога зноў дэдуца да таго, што калі людзі палічаны «у невядзена рэйс міжпланетны», яны прыгадоўны не аднойчы зямляны «долю, горы, рэкі, моры... зімы, вясны... дні і ночы, край башчэўкі...», што Зямля для касманатаў будзе самаю яркаю зоркай. Думкі тут хапае на невялікую мініяцюру, а паэт разнагавіцца на некалькі вялікіх строф.

Аб тым, які помсціць твору падлі адсутнасць характараў, індывідуальнасці лірычнага героя, сведчыць і верш «Вінейны» П. Панаічкі. Натгледзічы на тое, што ў ім ёсць і ўдальны паэтычны і жыццёвы дэталь — «мінчані з вінейман над чарыяжамі галоўні схілілі дружныя, унесь ён палкам усё ж нагалаве зарыфаваную інфармацыю. І гэтая адчуваецца асабліва востра пасля таго, як мы чыталі надзвычай эмацыянальны «Гілтот Афрыкі»:

Можна птушка прынісла, Што пасохла раса, Можна нечая маць, Ад туті захмываўся востра?

А можна гэта блукаць па лясках Голас Лумумбы І кніжкі да помсты...

— А што, талец пастаўлен на палыць? — спытаў мастак.

— У тым і справа. Нам у танім плаці цяжка будзе танцаваць... — Добра, дзятчаты, не трэба дабра, — супакоіў Андрэў.

Расчынілі ўваходныя дзверы і на парозе панэдзілі дзве менады балерыні Т. Арлова і В. Ракоўска.

— А ў вас што? — спытаў іх Чамадура.

— Мы прыійлі на прымерку касцюмаў для танца «Самба».

Калі ласка, праходзіце — сказала заірочыцца Серафіна Івануна.

«Усходы ў тэатры ніпці напружаная праца, усе рыхтуюцца да выпуску новай прэміі».

Ідучы апошнія рэпетыцыі...

Г. ЗАГАРОДНІ.

— Але ж майстрыня вынакала заказ строга па эскізу, — спрабаваў апраўдаць Міхайлаў.

— Не, умо прабачце, — умяшаўся ў размову галоўны мастак Я. Чамадура.

«Эскіз рэзка адраўніваецца ад вайшай прадуцця».

— У мяне ж палізна не зусім разабраліся.

— Вядоце, Мікалай Іосіфавіч, не будзем болей спрачацца, хто правы, хто вінаваты. Набылі мы — значыць, трэба выправіць, — пашпаўся скончыць непрамыслена Чамадура.

«Эскіз рэзка адраўніваецца ад вайшай прадуцця».

— У мяне ж палізна не зусім разабраліся.

— Вядоце, Мікалай Іосіфавіч, не будзем болей спрачацца, хто правы, хто вінаваты. Набылі мы — значыць, трэба выправіць, — пашпаўся скончыць непрамыслена Чамадура.

«Эскіз рэзка адраўніваецца ад вайшай прадуцця».

— У мяне ж палізна не зусім разабраліся.

— Вядоце, Мікалай Іосіфавіч, не будзем болей спрачацца, хто правы, хто вінаваты. Набылі мы — значыць, трэба выправіць, — пашпаўся скончыць непрамыслена Чамадура.

«Эскіз рэзка адраўніваецца ад вайшай прадуцця».

— У мяне ж палізна не зусім разабраліся.

УРАЧЫСТАСЦІ Ў НАДНЯМОННІ

У сонечны вераснёўскі дзень, 24 верасня, грамадскасць Стаўцоўскага раёна разам з прафсаюнікамі Саюза пісьменнікаў Беларусі, Акадэміі навук БССР і іншых арганізацый і ўстаноў рэспублікі ўрачыста адзначылі адкрыццё мемарыяльнага дошак на радзіме Якуба Коласа.

Вёска Акінчыцы, 12 галдін дня. Тут урачыста адкрыў сакратар Стаўцоўскага райкома партыі І. М. Палахатнюк. Пасля з цёплай і сардэчнай прамовай выступіў старшыня праўдзімы Саюза пісьменнікаў Беларусі Пятруся Броўка.

— Асноў, — сказаў ён, — пачалася вялікая дарога нашага дарагога, любімага настаўніка, вялікага паэта Якуба Коласа. Тут яго радзіма, тут маці спявала калыханку таму, хто лаў роднай мове паэтычныя крылы. Шчаслівы гэты куток зямлі, які даў нам, беларусам, і ўсяму свету чалавека, чые творы неумірочны.

Далей Пятруся Броўка гаварыў аб тым, што кожны з беларускіх пісьменнікаў вучыцца на творах Якуба Коласа. У заключэнне сваёй прамовы ён прычытаў верш «Развітанне», прысвечаны светлай памяці вялікага песняра.

Адкрыццё мемарыяльнага дошак на радзіме Якуба Коласа

Ад імя масювай ітэлігенцыі на мітынг выступіў загадчык раённага аддзела народнай асветы М. С. Багданкевіч. Ён гаворыў аб вялікай любі і павазе нашай моладзі, ітэлігенцыі да вялікага паэта.

Свае вершы, прысвечаныя Якубу Коласу, прачыталі Аляксей З

ЖНІ ГАЛЮБЫ

Есь на Віцебшчыне Астроўская сельская бібліятэка. Рабочая саўгаса «Астроўна» Бешанкаўскага раёна ахвотна наведваюць яе. Бібліятэка заглавае шырыя кінаглоб Кацярына Паўлаўна Ягорава. Вось ужо дваццаць год яна працуе нястомным прапагандажным кіно і дамагаецца ў гэтай справе добрых поспехаў.

Бібліятэка мае звыш 600 чытачоў. Рабочая саўгаса і інтэлігенцыя працягла сьлёта больш дзесяці тысяч кніг! Такім чынам пазазірочыць многія бібліятэкі нашай вобласьці. Сакрэт поспеху ў тым, што Кацярына Паўлаўна добра ведае сваіх чытачоў, уме-ла рэкамэндаваць літаратуру. І яшчэ адна рыса выгадна вылучае яе. Кацярына Паўлаўна не засяджае ў бібліятэцы. Яна ідзе з кнігамі да механізатараў, падоўгу гутарыць з жыгэлавамі. Бібліятэкары з кнігамі ўбываюць у полі, на ферме, у доме каласніка, на тэку.

Бібліятэкі Віцебскай вобласьці, ідучы насустрач XXII з'езду КПСС, пачалі шыльней звязваць сваю дзейнасьць з жыццём. Яны дапамагаюць працоўным набываць прафэсійналыя веды, прапагандаваць вопыт перадавікоў прамысловасьці і сельскай гаспадаркі, зьявляюць іх з вярнейшымі рашынямі партыі ў ўрады.

Усё гэта дае лепшыя вынікі. 20 верасня бібліятэкі нашай вобласьці дэталёва выканалі свае абавязальствы: цыпер на вёску кожная калгасная і рабочая сям'я чытае бібліятэчную кнігу. Пянары м. спаборніцтва насустрач з'езду партыі з'яўляюцца бібліятэкары Шаркаўшчынскага, Талачынскага, Сенненскага, Дубровенскага і Віцебскага раёнаў.

Работнікі культуры гэтых раёнаў, выкарыстоўваючы сілы грамадскага актыву, дапамогу камсамольскіх арганізацый і моладзі, разнастайныя формы прапаганды кнігі, значна палепшылі работу бібліятэк, прыцягнулі ў лік чытачоў многа рабочых і калгаснікаў, членаў брыгад камуністычнай працы.

Бібліятэкары Шаркаўшчынскага раёна арганізавалі 48 перасовак, пяць пунктаў выдачы кніг. Добра працавалі 53 кінашоўныя. Пры Каўшаўскім сельскім клубе працуе дзесяць кінашоўнаў, пры Дулінскай сельскай бібліятэцы — адзінаццаць. Гэта пераважаюць вучні старэйных класаў, камсамольцы.

Каб у кожнай сям'і чыталі кнігу, сельскія бібліятэкары Шаркаўшчынскага раёна правялі нямаля цікавых масавых мерапрыемстваў. У Навасельскім сельскім клубе адбыўся тэматычны вечар «Дастойна сусьцемам XXII з'езду КПСС», у Барсукоўскай сельскай бібліятэцы — канферэнцыя чытачоў на тэму «Будучыні камунізма — чалавек высокай маралі». Змястоўны вечар «Самае дарагое — чалавек» правёў Більдзюцкі сельскі Дом культуры.

Пасля кожнага тэматычнага вечара ці канферэнцыі ў бібліятэку прыходзяць новыя чытачы. Клубы і сельскія бібліятэкі Шаркаў-

шчынскага раёна правялі сьлёта звыш 25 канферэнцый чытачоў на тэмы: «За высокі ўраджай кукурузы», «За вялікае малако», «За танны цэнтар сьвініны», «Птушкагадоўля — важная крыніца вытворчасці мяса».

На прадпрыемствах раёнага цэнтры арганізаваны бібліятэкі-перасоўкі, правозаюцца бібліятэкары з аглядамі новай літаратуры. Добра наладжана масавае работа актыву ўдзел у ёй шырока грамадскага — усё гэта дапамагае работнікам культуры Шаркаўшчынскага раёна першымі ў вобласьці давесці кнігу да кожнай сям'і як у раённым цэнтры, так і на вёску.

Немаля працы і ўмяня працягла загадвае Сялюцкай бібліятэцы Віцебскага раёна Алена Барысава. У кожным доме раёнага саўгаса «Сялюты» ёсьць чытач. Бібліятэка стала сапраўдным асяродкам культуры, цэнтры прапаганды новага, перадавага. Тут абсталяван куток «Перадавы вопыт у сельскай гаспадарцы», ёсьць малаціныя плакаты «Што чытаць дзяржэ», «Што чытаць механізатара».

Бібліятэка мае добрыя актыўны, з дапамогаю якога створана пяць перасовак, працуе пункт выдачы кніг. Перасоўка, якой загадвае Вольгіна Пухава, мае 32 чытачы. Вялікую дапамогу бібліятэцы аказваюць заахвотні тав. Сіўкоў і ветэрынары ўрач тав. Капусцінкі.

Бібліятэчныя работнікі вобласьці падтрымліваюць цесную сувязь з камсамольскімі арганізацыямі. Многія камсамольцы калгасаў актывна прапагандаюць кнігу. У вобласьці створана і актывна працуе каля дзюж тысяч перасовак, 267 пунктаў выдачы кніг, 602 кінашоўны, 43 хатнія бібліятэкі.

Вопыт паказаў, што найбольш дзейнай формай прапаганды кнігі з'яўляюцца канферэнцыі чытачоў, літаратурныя вечары. Дагэ ўспаміналі калгаснікі канферэнцыю, праведзеную Парэчанскай бібліятэкай Талачынскага раёна, на тэму «Шляхі зьніжэння сабекошту прадукцыі». На канферэнцыі выступіла аграном тав. Навумава, якая гаварыла аб шляхах зьніжэння сабекошту сельскагаспадарчай прадукцыі. Бухгалтар калгаса «XVIII партызэ» тав. Шаркевіч паказаў, што даюць барэлі зьніжэнне сабекошту толькі на адзін працэнт. Усё гэтыя пытанні надзвычай зацікавілі калгаснікаў. Назаўтра яны прышлі ў бібліятэку і ўзялі чытаць 38 экзэмпляраў сельскагаспадарчай літаратуры.

Цяпер 132 сельскія бібліятэкі калгас раскрылі перад чытачамі свае фонды — працуюць з адкрытым доступам да кніжных паліц, а 210 выкарыстоўваюць гэты прагрэсіўны метад часткова.

Гэтыя першыя поспехі не даюць падставы супакойвацца, тым больш, што некаторыя бібліятэкі Чацішкава, Езэршчынскага, Пастаўскага раёнаў адгароджваюцца ад чытачоў бар'ерам, не маюць добрай сувязі з калгаснай вытворчасцю, з партыйнымі і кам-

самольскімі арганізацыямі, з інтэлігенцыяй.

Есь яшчэ нямаля бібліятэчных работнікаў, якія самі мала чытаюць і таму не могуць разумна парэкамэндаваць чытачу кнігу.

У нас слаба яшчэ працуюць калгасныя бібліятэкі, павольна развіваецца іх сетка. Бада ўсё ў тым, што калгасныя калгасаў не выкарыстоўваюцца на набыванне кніг, ды і мясцова партыйны, савецкі і камсамольскія арганізацыі ўсё яшчэ абмякчваюцца да работ гэтых асяродкаў культуры.

У праекце Праграмы КПСС указваецца, што трэба забяспечыць «стварэнне ўсіх неабходных ізаляцічных і культурных умоў для перамогі камунізму. Ад культурнага росту насельніцтва ў велізарнай ступені залежыць уздым прадукцыйных сіл, прагрэс тэхнікі і арганізацыя вытворчасці, павышэнне грамадскай актывнасці працоўных...» Таму работу бібліятэкі варты ацэньваць не толькі па колькасці казачкаў. Трэба прымаць пад увагу, які ўплыў, якую дапамогу яны аказваюць калгасу, прадпрыемству, як укарацяцца перадавы вопыт, як задалаваліся культурныя патрабаванні насельніцтва.

У вобласьці ёсьць нямаля перадавых бібліятэк, якія спаборнічаюць за званне «Бібліятэкі выдатнай працы», за тое, каб кнігу чытаў кожны пісьменны грамадзянін.

Мы лічым, што бібліятэкары не павіны абмяжоўваць сваю дзейнасьць толькі выдачай кніг, яны абавязаны ўмяняць арганізатарскую работу сярод насельніцтва. І правільна зрабіла абласная бібліятэка імя Леніна, калі галоўную ўвагу аддае яшчэ дапамогу раённым, клубным і сельскім бібліятэкам. За апошні час у раёны паслана больш 30 металічных дапаможнікаў.

Цяпер і раённая бібліятэка перабудоўваюць сваю работу. Іх курс — стаць металічнымі цэнтры бібліятэчнай справы ў сваім раёне.

Важна, каб бібліятэкары павышалі свае веды, штодзённа шукалі новыя формы прапаганды кнігі, чысьці праводзілі шыкавыя масавыя мерапрыемствы сярод чытачоў.

Абавязак бібліятэчных работнікаў — актывна прапагандаваць кнігу, дапамагаць савецкім людзям павышаць культурны ўзровень.

Г. ЧАЙКОЎСкі,
начальнік Віцебскага абласнога ўпраўлення культуры.

Тэатральныя прэм'еры

Беларускі драматычны тэатр імя Якуба Коласа (Віцебск) паказаў праёмную абласнога цэнтры прэм'еру — драму «Справа не жыць» А. Гутвінкі і Ф. Казюшкі.

Новы спектакль расказвае пра вынікі маральнай якасці савецкага чалавека.

Пастаноўку анімаліўнай рэмісы драмы Ю. Собалеў, Мастам Я. Нікалаў. Музыка да спектакля напісаў маладым драматургам прэм'ера прысвячаецца XXII з'езду КПСС.

У рускім драматычным тэатры БССР імя М. Горькага адбылося прэм'ера «Продавы белых наезд» п'есе В. Пановы. Спекталі пастанавіў маладым драматургам Р. Віктаравым у мастацкім афармленні А. Грыгар'яна.

У гаючым ролях выступілі: Э. Аўчынінава, Ю. Сідараў, А. Барлоў, А. Карсаўскі, І. Камароў, Г. Значоўская і іншыя.

АРТЫСТЫ-ЧЫГУНАЧНІКІ
Пастаноўку новай герайнай драмы «Вера Харужа» ажыццявіў драматычны калектыў Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў імя Леніна. П'еса, якая расказвае пра герайны подзвіг беларускай патрыстыкі.

напісана калектыўна самадзейнымі артыстамі пад кіраўніцтвам В. Палескіа.

Драматычны калектыў гомельскіх чыгуначнікаў за 38 год існавання на сцене палаца, у рабочых і калгасных клубах паставіў дзесяці спектакляў па п'есах рускіх, беларускіх і замежных драматургаў.

Творчыя поспехі аднаго са старажытных і рэспубліканскіх драматычных калектываў адзначаны прысваеннем яму звання Народнага тэатра, а самі яго лепшыя удзельнікі — артысты Народнага тэатра.

Драматычнаму калектыўу Ерсыскага чыгуначнага клуба прысвоена званне Народнага тэатра. Пачаўшы з аднаго чалавечка, самадзейныя артысты працуюць цяпер над творами рускай і замежнай класікі.

XXII з'езду КПСС калектыў прысвае сваю новую работу — пастаноўку п'есе беларускага драматурга А. Макаенка «Лявоніха на арбіце».

АНСАМБЛЬ ПРІЕХАЎ
3 ГРОДНА

У Мінск прыбыў Гродзенскі самадзейны ансамбль песні і танца. З гэтым маладым калектывам мінчане знаёмыя ўпершыню.

Першы канцэрт самадзейнага ансамбля быў дадзены ў Мінскай студыі тэлебачання. Яго глядзельнікі ў рэспубліцы драматычна калектыўу адзначылі прысваеннем яму звання Народнага тэатра, а самі яго лепшыя удзельнікі — артысты Народнага тэатра.

Восемдзят спеваў, танцоўраў і музыкантаў з Гродна выступілі ў клубе імя Дзержынскага і ў аграгарадку Даме афіраў.

БРСЦІКІ ТЭЛЕЦЭНТР
Дзяржаўная імяні прыняла ад будучыню і мінскага БРСЦІКІ тэлецэнтру. Ён забяспечыць ўсталяванне прыёмных у радыёсе 30 станцыяў.

Тэлецэнтр перадаў ужо сваю першую праграму — тэлевізійны навіны, выступленне дэлегата XXII з'езду КПСС міншчана А. Г. Варшчэка, кінафільм «Дом, у якім я жыву».

НА СУД ГРАМАДСКАСЦІ

Неўзабаве ў Маскве адрыецца Усеасязная выстаўка выяўленчага мастацтва. З выключным хваляваннем рыхтаваліся да яе беларускія майстры.

Мастакі былі частымі гасцямі на Нафтабудоў і Салгорскім калійным камбінаце. Нарядна іх можна было сустрэць з знодзікамі ў асяродку рабочых, інжынераў буйных прадпрыемстваў і на калгасным полі, на ўлонні маладзёнай прыроды. У багатых крыніцах народнага жыцця, побыту савецкіх людзей яны шукалі новыя тэмы, цікавыя сюжэты.

Многія з гэтых назіранняў знайшлі свой адбітак у палатнах жывапісу, лістах станковай графікі, скульптурных кампазіцыях, партрэтах, пейзажах, нацюрмортах...

«Сучасная тэма ў мастацтве Савецкай Беларусі». Пад такой назвай адрылася ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР рэспубліканская выстаўка, прысвечаная XXII з'езду Камуністычнай партыі Саюзаў Саюза і XXV з'езду КПС.

Больш ста п'янідзятні твораў экспанавана на выстаўцы. Сярод іх ёсьць палотны, якія атрымалі прызнанні на ранейшых паказах. Аматары жывапісу ўжо выкавалі свае ўхваленыя карціны І. Ахрэмчыка на тэму герайнай абароны Брэсцкай крэпасці ў першыя дні Вялікай Айчыннай вайны і твору К. Камачова, прысвечанаму Уладзіміру Ільічу Леніну.

Многім далялося пазнаёміцца з кампазіцыямі М. Данчына «Гудзе зямля салгорскага», М. Сапчэка «Абавязальствы», з партрэтамі, якія створаны П. Крохалевам, А. Малішэўскім, напюрмортам В. Жолта «Лясныя званочкі» і іншымі творами. Яны запаміналі назіраючы і мштабаваныя задуму, свежае «спэчак».

З новых твораў, якія ўпершыню экспанаваны, прыцягвае ўвагу буйная жывапісная кампазіцыя Я. Зайнава «Дарэгі гоцы», на якой мы бачым М. С. Хрушчова на калгасным полі сярод беларускіх калгаснікаў. Творчая думка аўтара карціны аддадзена выражэнню важнейшай тэмы адзінства партыі і яе выдатных кіраўнікоў з народам.

В. Цвірка даўно карыстаецца шырокай папулярнасцю натхнёнага паэта роднай прыроды. Яго творчыя «На зямлі беларускай» пацяраджае добрую рэпутацыю аўтара. На палатне — не толькі запамінальныя пейзажы, але і жыццядарнае маладзё, савецкія людзі, якія надаюць пудоўнаму хараву беларускай летняй прыроды асабліва ўрачыстасць і рамантычную прыўзнятасць.

М. Міхайлаў.

З вялікіх палотнаў варты адзначыць таксама наступныя: «Маладзёжная брыгада на полі» А. Шыбэва, «Шахтабудульнікі Беларусі» Н. Воранава, «Ліста будучыні вяска» І. Давідова, «Размініраваныя» М. Беляніцкага і іншыя.

Графік А. Паслядовіч экспануе на выстаўцы свае новыя лісты «Беларусь», «Вясняныя кветкі», «Падзеся».

Гушчэ А. іх багата лірыкі, адчуваецца тонкі густ мастака, замілаванне роднай прыродай і любоў да працавітага чалавека.

Пейзажы Галіны Азгур — спадарожнікі ўсіх выставак, якія наладжваліся за апошнія гады. І вось мы знаёмімся з яе карцінамі «Вечар», «Канец сакавіка». Надзеі прыхільнікаў творчасці Г. Азгур зноў спраўдзіліся. Ад карціны беларускай прыроды, якія належыць Г. Азгур, павявае шырым настрем. Адчуваецца тонкі густ мастака, выдатная школа рускага класічнага і сучаснага пейзажу.

Скульптура падлазена на выстаўцы ў вельмі сціплай прапорцыі. Некаторыя значныя творы гэтага жанра (новыя кампазіцыі і партреты, якія належыць З. Азгур, А. Бембелю, М. Робертану, С. Селіханаву і іншым), накіраваны на Усеасязную выстаўку ўспасрады з майстраў. Асобныя іх будуюць творы, якія ёсць у экспазіцыі, не даюць поўнага ўяўлення аб тым, што стварылі ў апошні час беларускія майстры разна.

Аднак нехта не адзначае ўладу роднага мастацтва скульптараў А. Алейнічкі і Г. Мурамчана раскрыць у вобразе Ільіча мужныя, вольныя рысы, востры і акрыслены творчай думкі.

Заслужаваючы таксама сур'ёзнай увагі работа С. Селіханова (мармур) — партрэт кітайскага селяніна і шэраг іншых твораў скульптуры, якія экспанаваны на выстаўцы.

На адкрыцці рэспубліканскай выстаўкі міністр культуры БССР Р. Я. Кісялёў і старшыня праўлення Саюза мастакоў П. П. Нікіфарэў заклікалі мастакоў не спыняцца на тым, што імі ўжо дадзена ў вырашэнні тэмы сучаснасці, смялей шукаць новае, яшчэ больш значнае ў нашым жыцці.

Лепшыя работы беларускіх жывапісцаў, скульптараў і графікаў гэтымі днямі накіроўваюцца, а часткова ўжо накіраваны ў Маскву. На Усеасязную выстаўку іх будуюць аглядаць дэлегаты гістарычнага XXII з'езду КПСС, масквіч і гасці стаялі нашай Радзімы.

Пажадаем беларускім удзельнікам усеасязнага паказу з поспехам вытрымаць гэты экзамен.

ЭКЗАМЕН НА СТАЛАСЦЬ

Як паведамлялася ўжо, Міністэрства культуры СССР, праўленне Саюза кампазітараў СССР і ЦК ВЛКСМ праводзяць Усеасязную агляда творчасці маладых кампазітараў. Агляда працягнецца да 1 красавіка 1962 года.

У агляда прыме ўдзел і кампазітараў маладзё Беларусі. У рэспубліцы ёсць група таленавітых маладых кампазітараў, якія актывна працуюць. Так, зяртае на сябе ўвагу І. Ч. Чарадзішка. Ён востра адчувае сучаснасць.

Ужо ў першым сваім буйным творы — сімфоніі кампазітар выявіў імкненне да шырокага меладэмічнага аркестравай вынаходлівасці. Да аглядаў ён прыходзіць з шырым адным буйным творам — першым беларускай музыцы Канцэртам для баяна з сімфонічным аркестрам.

Кампазітар Р. Бутвілоўскі таксама з'яўляецца аўтарам сімфоніі, якую ён прысвяціў герайнай беларускай моладзі. У яго творчасці ёсць пошукі новых сродкаў музычнай выразнасці, імкненне пазбегнуць лёгкіх шляхоў поспеху ў слухачоў.

Публічны творчыя здабыткі мае Я. Глебаў. Ён напісаў сімфонію, баладу. На агляда кампазітар будзе прадставіць балетам «Марс».

Д. Смольскі належыць да ліку самых маладых кампазітараў рэспублікі. За апошні час ён стварыў дзве вакальныя балады, канцэрт для цымбалаў у суправаджэнні народнага аркестра, закінвае сімфонію і працуе над операй. Гэта не творчыя раскіданасць, а пошукі новага, імкненне спрабаваць свае сілы ў розных жанрах. І скажам шыра: многае яму ўдаецца. Ва ўсіх сваіх творах Д. Смольскі смела шукае гарманічную яркасць мовы, напружанасць, драматычнасць вострымі вобразамі.

І. Луцюк, таксама маладым прадстаўніц кампазітарскай моладзі, вызначыў сабе ў вакальных жанрах, у шырока рамансаў з філасофскім абгульненнем сучаснасці ў харовай музыцы (творы ад Леніна і па пэме «Курган» Янкі Кушалы). У гэтых, як і ў іншых творах адчуваецца таленавітасць аўтара, яго вернасць вытокам народнай песнятворчасці.

Актывна працуе ў жанрах сімфонічнай музыкі і песеннай творчасці І. Ронкін. Ён — аўтар драматычнай сімфонічнай увертуры і сімфонічнай пэмы. Яго цікава напісаная Канцэрт для дзвюх камбал з беларускім народным аркестрам і Распада для таго ж складу вясельні аб тым, што ў маладога кампазітара творы падставы імяна гэтыя творы паказваюць на агляда. І. Ронкін піша таксама песні. Яны ў яго сапраўды масавыя і па інтанацыях, і па форме падачы.

Прымуць ўдзел у агляда лепшыя самадзейныя аўтары і студэнты кампазітарскага аддзялення Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, сярод якіх у першую чаргу хочам назваць аўтара ўдалых масавых песень В. Магалаў (клас А. Багатырова) і

не ў музычным вучылішчы Імя Глінкі. Імя вайлікага кампазітара абавязвае да гэтага.

Значна больш увагі варты зьявіцца на выхаванне паўчыцы грамадскага абавязку ў маладзё. Чаму Р. Бутвілоўскі, У. Чарадзішка, І. Ронкін дапамагаюць мастацкай самадзейнасці, удзельнічаюць у творчых сусветках з грамадскай, а іншыя прадстаўнікі творчай моладзі не аяныя песня з жыццём народа? Ніводны малады кампазітар не можа заставацца па-за грамадскай працай у калектывах мастацкай самадзейнасці, універсітэтах культуры, школах, курсах, семінарах і г. д.

Разам з тым, трэба накіроўваць маладых кампазітараў на пошу-

доўлі, у калгасе, дапамачы ім жыць у гуртах працоўных мас, пісьці творы, у якіх бы раскрыліся багаты духоўны свет савецкіх людзей, іх натхнёная праца ў імя камунізма.

Саюз кампазітараў БССР мусіць больш клопатліва садзейнічаць удзельнікам працы маладых кампазітараў, іх пошукам новых сродкаў мастацкай выразнасці, удаснага стылю, блізкага сабе тэматыкі.

Усеасязны агляда актывівае маладых кампазітараў, дапаможа ім куды іншай сабе можа ў творчасці.

І. НІСЧЕВІЧ,
адказны сакратар Саюза кампазітараў БССР.

дулі, у калгасе, дапамачы ім жыць у гуртах працоўных мас, пісьці творы, у якіх бы раскрыліся багаты духоўны свет савецкіх людзей, іх натхнёная праца ў імя камунізма.

Саюз кампазітараў БССР мусіць больш клопатліва садзейнічаць удзельнікам працы маладых кампазітараў, іх пошукам новых сродкаў мастацкай выразнасці, удаснага стылю, блізкага сабе тэматыкі.

Усеасязны агляда актывівае маладых кампазітараў, дапаможа ім куды іншай сабе можа ў творчасці.

І. НІСЧЕВІЧ,
адказны сакратар Саюза кампазітараў БССР.

ІХ НОРАВЫ, ІХ МАРАФОН

ФАКТЫ З ЗАРУБЕЖНЫХ ГАЗЕТ
ХРЫСТОС У ВУЗЕНЬКІХ ШТОНІКАХ

Выгляд барадатага Хрыста ў доўгім адзенні, які чытае нудныя пасланы, нікога не прыцягвае ў нашы дні, заўважылі англіскае пастар Эрнэст Марвін. Сяньчынае пясанне трэба мадэрнізаваць. У п'янінроўках асобных месцах сцяньчынае пясанне, выкананы Эрнэстам Марвінам для арганістэраў, арганізаваных тэлевізійнай кампаніяй Рэдэйві. Пераможца, які галодна прастаяў на нагах 53 гадоў, атрымаў першы прыз — 120 фунтаў стэрлінгаў.

ПАД КРЫКІ: «ХАЙЛЬ ГІТЛЕР!»
Група ку-клукс-кланаўцаў у амерыканскім горадзе Анісан (штат Алабама) акружыла аўтобус з неграмі і паддала яго пад крыкі: «Хайль Гітлер!» Потым ку-клукс-кланаўцы, стаўшы ў дзвярці, не выпусцілі пасажыраў з аўтобуса, так што неграм давялося выскакваць праз вокны. Некалкі абіяленых і зойтых пасажыраў даставілі ў бальніцу. Паліцыя не ўдалася знайсці злачынцаў.

ТОЛЬКІ З КАТОЛІКАМІ
Кіраўніцтва каталіцкай царквы Вестфаліі (Заходняя Германія) дало ўказанне каталіцкім юнакам і дзяўчатам неадкладна парваць

усялякі адносіны з моладдзю інашых веравананняў. Удзел у маладзёжных спартыўных і іншых арганізацыях заваляецца толькі ў тым выпадку, калі ўсе члены гэтай арганізацыі — католікі.

ЧЭМПІЕН ШКАДЗЕ
Былі неаднаразова чэмпіён свету па боку Аік Вільямс заўважыў прадстаўнікам прэсы, што ў срой час яму прадалі аўтамабіль за бар—180 тысяч долараў—за тое, каб ён даў пераможца сабе. Вільямс талі адмовіўся і застаўся чэмпіёнам. Цяпер ён горка шкадуе аб гэтым. У сучасны момант ён хворы і не можа больш выступаць на рынку, а вынаходных заробкаў не хапае нават на тое, каб пракарміць жонку і двое дзяцей.

«ЗЛАЧЫНСТВА» НАСТАЎНІКА
Настаўнік Віктар Нідэрмайер з горада Іагансбург (Па